

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

4. De Probationibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

publicum postulet, ut à iudiciario processu & condemnatione absteatur, puta quia Reus Reipubl. valde utilis est, vel si ex accusatione, aut condemnatione grauis tumultus populi timeatur.

C A P. IV.

De Probationibus.

Post litis contestationem & iuramentum Calumniae, si id exactum fuerit, ad probationes devenitur, quæ in causa civili variæ sunt, videlicet per Testes, per Instrumenta aut libros antiquos, per famam, indicia.

Instrumentorum duplex genus est: Publicum (à 2 Notario confectum item protocollum Notarij, si non agatur de rebus magni momenti, & libri censuales) aliud instrumentum priuatur, quod à priuato nulla publica autoritate confectum est, cuius ea conditio est, ut si sola sit, ac Testium subscriptione non munita contra auctorem suum probet, æquum tamen est, ut rationibus mercatorum saltem in minoribus debitis fides habenda sit: Quia alioquin officium ipsis à publico Magistratu creditum, tacito mandato, ut eo dicam rationum conficiant, eis damnosum foret.

Duo testes ad plenam probationem ordinariè requiruntur & sufficiunt, iuxta Christi Matth. 18. *In ore duorum vel trium testium stet omne verbum.* Ratio: quia plerumque periculum subest, ne vnus homo peruer- ti possit, sed non tam facile duo peruertuntur, saltem ut per omnia conformiter loquantur: Dan. 3.

NB. Laicorum testimonium contra Clericum in

T t 3 crimi-

criminalibus plerunque non admittitur, ut sufficit ad probationem plenam. Quia laici solent esse infelices clericis: Præterque si crimen exceptum sit.

4. Testes debent esse omni exceptione maiores, multi enim iure repelluntur. Primo, Inimicus in criminibus exceptis repellitur, dummodo inimicitia grauis sit secundum iudicis arbitrium. Secundo repelluntur consanguinei eius vel affines, pro quo testimonium est dandum: Tertio domestici eius V.C. vxor, filij, famuli: Tamen in subsidium, si alij testes haberi non possunt, admittuntur. V.C. in adultério. Quarto repelluntur infames infamia iuris & facti: si aliter veritas cognosci non possit, vel quia crimen suapte naturæ occultum sed nullam si demerent sine tormentis. In causa tamen ciuili non ardua infamia facili laborans admittitur. Quinto persona vilis & inops si de ea suspicio sit, quod corrumpi poterit, secus si honesta & bonæ famæ. Sexto, Paganus, Iudæus, Apostata. Septimo socij criminis, nisi in criminibus exceptis. Octauo, Mulier in causa criminali. Nono minor XX, annis repellitur à testimonio in criminalibus, in ciuilibus autem admittitur, si puber sit, etiam in crimine excepto. Decimo, In causa propria nemo admittitur testis. Prælati tamen & Clerici possunt esse testes in Ecclesia sua, quia non censentur mentiri proprio commodo.

NB. Interdum testes minus idonei in causis ciuilibus possunt admitti, si Reus non excipiat contra illos.

5. Testes in iudicio debent esse iurati & de eodem facto singulari contestari, alioquin ijs non creditur in præiudicium alterius.

6. In quibusdam casibus non iudicialibus, nec aliter

præiudicantibus sufficit testimonium vnius. V. C.
An infans baptizatus sit; Ecclesia consecrata.

Vnus testis omni exceptione maior, ordinariè in 7
iudiciali foro efficit probationem semiplenam, quæ
tamen etiam in criminalibus sufficit ad torturam;
Testis autem minus idoneus in criminibus exceptis
non facit semiplenam probationem, sed solum iudi-
cium, quod iunctum cum alijs indicijs sufficere pos-
sit ad torturam.

Testis à competente iudice interrogatus legiti- 8
mè, veritatem fateri obligatus est; Nam iusto Supe-
rioris præcepto parendum est. Quod si testis mali-
tiosè veritatem celare nititur, etiam potest inter-
dum torqueri, quod si per errorem aut obliuionem
falsum testimonium tulit, debet reuocare.

(Vbi tamen casus sunt, in quibus aliquis interro- 9
gatus de crimine testificari non tenetur: Primò si
no sit confessio Sacramentali. Secundò si cri-
men planè occultum, & nulla indicia adsint, nisi sit
perniciosum. Terpiò si quis sub sigillo secreti acce-
pit, ut consilium adhiberet, misero delinquenti, pu-
ta medicus, obstetrix, aduocatus, vir doctus,
nisi præcessit criminis infamia & iudex sciens secre-
tum commissum esse medico &c. tunc veritas ape-
rienda est, quia pactio priuata secreti seruandi, quam
vis iuramento firmata sit; non potest iure magi-
stratus præiudicare, si scilicet crimen sit perniciosum
Reipubl. & merè præteritum; Alioquin non. Quar-
to, si quis notitiam delicti per iniuriam acceperit
V. C. literas aperiendo, vel hominem per vim cogendo
ad reuelandum; tunc ne iudici quidem interro-
ganti procedere iustè potest. Cû nõ minus ex delicto

Tt 4 qui-

quam ex voluntario pacto obligatio iustitiae contrahatur ad damnum alicui datum non extendendum, sed potius quatenus fieri potest refarciendo. Quinto si scias factum Titij de quo interrogatus, à peccato & pœna alienum esse. Sexto si ex testificatione tui vel tuis notabile damnum imperdeat, nisi in crimine pernicioso.

- 10° Parentes contra liberos, & liberi contra parentes in testimonium non vocantur exceptis criminibus atrocibus, veneficij, hæresis, nec frater contra fratrem.

Denique personæ exemptæ aut privilegiatæ non coguntur esse testes V.C. Clerici coram iudice seculari, volentes tamen admittuntur. In defectu tamen aliorum debent, sed coram Ecclesiastico iudice, vel eò consentiente coram seculari.

C A P. V.

De Reo.

- 1° **R**eus alius est civilis debiti, & alius Reus criminis, vel saltem, ut talis in iudicium vocatur.
- 2° Reus à competente Iudice legitime interrogatus in iudicio veritatem edicere tenetur, ratio: Quia iusti superioris præcepto obligat, & alioquin prorsus iudicia eluderentur cum magno Reipublicæ detrimento quandoquidem Reus criminibus condemnari non potest, nisi vel crimen confessus sit, vel de eo apertissimis documentis convictus sit.

NB. Probabilis est sententia: Reum non esse obligatum confiteri crimen quod morti dignum est, si intelligat, illud plene probari non posse ideo